

Deres Kongelig Høyhet Kronprins Haakon, representanter fra regjering og Storting, ordfører, medlemmer, gjester og kjære cheider-barn!

Det er 80 år siden norske jødiske menn, kvinner og barn ble sendt herfra og møtte en grusom død i dødsleire i Europa. Det eneste de var skyldige i var å være jøder, å være annerledes. Det er mye klokt og riktig som har blitt sagt om holocaust generelt, og det norske holocaust spesifikt, så å stå her 80 år etter og komme med nye og kloke ord er ikke noe jeg våger å håpe på.

Holocaust er et ord som ikke ofte brukes i hverdagen. Den eneste definisjonen jeg fant, er «tilintetgjørelse», total utsletting.

Jeg skal likevel prøve å si noen ord på vegne av våre medlemmer som ikke kom tilbake fra deportasjonene. De ordene jeg har er fra gammel jødisk visdom, om verdien til et menneske, om traumet og lærdommen vi kan dra og til slutt ... om håp.

80 år til Gvurut, eller styrke, sier Mishna-teksten vår, som er den første samlingen av den muntlige Toraen. 80 år for å oppnå mot og styrke! Mishnaen deler et menneskes liv inn i faste perioder og oppdrag. 5 år gammel begynner man å studere Toraen, 10 år for å studere mishna, 18 år for bryllup og så videre.

Og så kommer man til 80 år – da når man endelig mot og styrke! Hva slags styrke og mot finner man i 80 års-alderen når den fysiske styrken svinner? Det er selvsagt den mentale og indre styrke. Styrke og mot til å se i seg selv, anerkjenne alt man har gått gjennom og alt man har gjort. Det er dermed ikke overraskende at vi ser så mange bevis på selvransakelse og oppgjør her i Norge. At samfunnet søker en dypere forståelse av det som skjedde her for 80 år siden. Det norske holocaust-narrativet begynner å få en 80-års visdom, innsikt og nettopp mot og styrke.

I nesten hver jødisk familie vil man kunne finne en skygge av det store nasjonale traumet som vi bærer med oss i sorg.

For min del er det historien til Hanna Zelman Kutchinsky som sitter i minnet. Hanna som var i arbeidsleire med sin mor og to søstre og som kom ut alene, knekt og sliten, men med et helt hjerte. Hun så sin mor ta valget å gå sammen med den minste søsteren på 7 år til døden i Treblinka, fordi mammahjertet ikke orket å sende den lille alene i døden. Hanna og storesøsteren måtte høre sin mors siste ord «kom ut i live, begge to!». De to søstrene kjempet for å holde hverandre i live hver dag i en grusom virkelighet, men én dag før frigjørelsen av Bergen-Belsen døde Hannas søster.

Hanna dro til Israel og dannet familie der med sin Pinchas. Hun var full av glede og liv, og i mine minner om henne har hun alltid forkle på og noe godt på bordet. Mange år senere, da Hanna lå alene på aldershemmet, kunne hun fortelle at i årene etter krigen hadde hun ikke tid eller lyst å tenke på alt

hun hadde opplevd, på familien, på søstrene og mamma, på traumet. Det tok henne 80 år for å anerkjenne, 80 år for å sørge, 80 år til å finne styrken og motet det krever å se tilbake.

Historien om én person ut av 6 millioner kan gi en anelse av den enorme tragedien. Det er en historie om ETT menneske. Mishnaen vår har også diskutert styrken og rollen til en person i verden.

Spørsmålet de stilte var: Hvorfor ble man skapt alene i verden? Hvorfor ikke skape flere samtidig? Og svaret var: For å vise at hver sjel er et univers! For å skade en sjel er som å skade hele universet og å redde en sjel er som å redde hele universet! Hver sjel og hver person er et univers av drømmer, tanker, opplevelser og ikke minst et univers av potensiale for hva denne ene sjelen kan gi til verden. 770 norske universer ble til intet for 80 år siden.

Til hver og en av de som gikk fra oss vil jeg si at jeg står her i dag, 80 år etter som leder av en menighet som ikke ble til intet. Vi har et håp – som jødisk menighet her i Norge, et håp om å vokse og fortsette med vår tro og våre jødiske liv i fellesskap som menighet.

Håpet er basert på at regjeringen i dag bruker sin 80-års styrke og mot til å støtte arbeidet mot rasisme og antisemittisme. Gjennom institusjoner som de jødiske museene, og Holocaustsenteret, gjennom prosjekter mot antisemittisme og veiviserne, og gjennom støtte i hverdagen. Vi har et håp og tro på at andre minoriteter finner støtte og sin egen vei og blir sammenflettet inn i det norske storsamfunnet og at sammen – med vår 80-års styrke som gir anerkjennelse, innsikt og forståelse – skal fortsette kampen mot antisemittisme og rasisme og mot alt som er annerledes. Fortsette kampen for vårt største håp og største rikdom: våre barn og ungdommer. De som snart skal opp på scenen. La oss sammen garantere at de får trygge og rolige hverdager, at de skal kunne bære sin identitet med stolthet og at de aldri skal frykte slike mørke dager.

Vi er 80 år sterkere nå, men de er bare i startfasen av livet og trenger oss som modige i våre valg, uttalelser og som eksempel. De trenger oss – kompromissløse i denne kampen.